

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Digtning i udvalg

Citation: Kingo, Thomas: "Digtning i udvalg", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 544.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-kingo09val-shoot-idm140375699863072.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

Danmarks Og Norges Kirkers Forordned Psalme-Bog. Vinter-Parten

Af salmebogen trykkes her passionssalmerne, der tilsammen gendigter Jesu lidelseshistorie. Fra gammel tid har man samlet de fire evangeliens beretninger om Jesu lidelse og død til én fortælling, der anvendes ved gudstjenesterne; det er denne fortælling, Kingo gendigter. Noterne henviser til Matt., hvor evangelierne stemmer overens, og ellers til de enkelte skriftsteder. Kingos salmer er skrevet til hverdagsgudstjenesterne i fasteugerne, tiden mellem fastelavn og påske, og til langfredag. Salmerne har samme metrum og samme melodiangivelse, »Som en Hiort med Tørst befangen«, der er en gendigtning af Sal. 42, som blev oversat til da. ca. 1611 af Steen Bille; melodien (DDK nr. 221) kan føres tilbage til Claude Goudimel og findes herhjemme tidligst trykt i Thomas Willumsen: *Paraphrasis Danica Psalmorum Davidis*, 1641. Opstandelsessalmen »SOM dend Gyldne Sool frembryder«, der er beregnet til påskedag, slutter sig til passionssalmerne; den har samme metrum som de, men Kingo angiver en anden melodi. Salmerne er trykt efter SS IV, s. 276-288, 317-321, 333-344, 361-377, 400-409, 420-427, 453-457, 465-474 og 513-516. SS gengiver i alt væsentligt teksten i det eksemplar af originaludgaven fra 1689, der har tilhørt Christian V, og som findes i Det kongelige Bibliotek.

Titelkobberet findes kun i få eksemplarer af værket; dets tekster lyder: *Lofuer Herren I Himle og de Wande Som ere ofuer Himlene: Halleluja!*: Sal. 148,4. - *Lofuer*: lovpris. - *lofuer hannem alle hans engle og ald Hans hæer*: Sal. 148,2. - *Soel, maane, alle Huse stierner lofue hannem*: Sal. 148,3. - *liuse*: lyse. - *lofue*: skal lovprise. - DANMARKES og NORGES Kirkers ny Psalmebog Samlet og indrettet af THOMAS KINGO. D. BISCOP udi Fyens Stift. - D: doktor. - I Konger paa 545 Jorden unge drenge og lomfruer, de unge med de gamle Skulle lofue Herrens nafuen: Sal. 148,11-12. - Skulle: skal. - Louer Herren paa Jorden, i Hualfiske og alle dyb, berge og træer, diur, orme og fugle Ps. 148: Sal. 148,9-10.- i: I (tiltale).- berge: bjerge.- diur: dyr.

sær: særlig. - D.: doktor - saa og: ligesom også..

Om Jesu Lovsang

jf. Matt. 26,30.

Som en Hiort ...; se den indledende note til *Vinterparten*.

1.1

HØrer til: hør. - 1.4 *Klod*: kugle. - 1.5 *Høre hver*: enhver skal høre. - 1.6 *Sands*: fornuft; sans. - 1.8 *Lave ... til*: skal nu forberede sig på.

2.3

Tier: ti. - 2.4 *have gang*: komme frit.

3.2

hvad: hvor. - 3.3 *opklare*: blive klar. - 3.4 *Der*: da. - 3.5 *Hallelu-jah*: hebr.: pris Gud; under det jød. påskemåltid reciteres Sal. 113-118 som en lovprisning for israelitternes befrielse fra slavetilværelsen i Ægypten, jf. 2.Mos. 12-13.

3.8

Kanans: landet Israels.

4.2

opladt: hævet. - 4.8 *aff*: fra.

5.4

ræt: netop. - 5.5 *Adam*: jf. 1.Mos. 3,23-24. - 5.6 *for*: pga. - *Riis*: knippe af kviste, brugt som strafferedskab. - 5.8 *Slangen*: om Djævlen, jf. 1.Mos. 3.

6.1

Men: siden. - *aff*: med. - 6.2 *froe*: glad. - 6.4 *Liise*: lindring. - 6.5 *At*: så at. - *Vee*: smerte. - 6.7 *trøstig*: tillidsfuld; modig.

7.1

Stem: stem (som et musikinstrument).

7.4

Vri: vrid (nl. under stemningen). - 7.7 *drive*: fordrive; tilintetgøre.

8.4

Eblet: jf. 1.Mos. 3. - *aad*: spiste.

Om JEsu Sved udi Urtegaarden

jf. Matt. 26,36-44.

Urtegaarden: haven.

1.1

Kedron: bækken i bunden af Kedrons dal mellem Jerusalem og Oliebjerget med Getsemane have, jf. Johs. 18,1. - 1.3 *Græder*: græd. - 1.5 *Bladet ... vendt*: der nu er sket en forandring.

2.1

David: Da David flygtede for sin søn Absalon, mønstrede han sine folk i Kedrons dal, jf. 2.Sam. 15,13-30. - 2.3 *Harm*: sorg. - 2.4 *Flugtig*: på flugt.

546

3.1

Møye: plage; besvær. - 3.7 *sprude*: spire.

4.3

Angist: sorg; angst. - *tillave*: gøre klar. - 4.5 *Adam*: det syndefulde menneske; Adam, jf. 1.Mos. 3. - 4.8 *kryster*: knuger.

5.2

Gud og Mand: gudmennesket, Jesus.

5.7

stinger: stikker.

6.1

Vaande: smerte. - 6.3 *Trende*: tre. - 6.5 *Kalk*: bæger, om lidelse og død. - *hen*: bort.

7.3

Otterslangen: giftslangen; symbol på Djævlen, der er medansvarlig for døden, jf.1.Mos. 3. - 7.4 *ophidser*: gør feberhed.

8.2

Hid: herhen. - *Hierte-sterhning*: styrkende middel. - 8.5 *Guds Engel*: jf. Luk. 22,43. - 8.6 *vee*: smerte. - 8.8 *qvalme*: dunster.

9.

I *Blodet*: jf. Luk. 22,44. - 9.2 *Svede-hull*: pore.

10.4

Poenitentzes Sek: bodsklædning.

11.3

hvor: hvordan. - 11.4 *Taar*: dråbe. - 11.8 *opsanker*: opsamler.

12.1

funde: mærkede. - 12.3 *runde*: skød frem.- 12.6 *mod*: i forhold til. - *Priis*: ære.

13.1

Blomster: blomst. - 13.4 *daane*: miste bevidstheden.

14.2

Lyvs: lys. - 14.3 *Maalet*: mælet. - 14.6 *Salve*: salv. - 14.7 *Vaade*: ulykke; fare. - 14.8 *Baade*: gavn.

Om de Sovende Disciple

jf. Matt. 26,36-46.

1.1

Hvor: hvordan. - 1.3 *Troe og love*: troskab og ordholdenhed; tiltro og tillid. - 1.6 *Nu*: nu hvor; nu. - *Hu*: sind. - 1.7 *Hart*: meget.

2.4

slæt: helt. - 2.7 *Angist*: sorg; angst. - *møye*: plage.

3.2

sikkerhed: (ugudelig) sorgløshed. - 3.3 *stekke*: afkorte. - 3.6 *for*: pga.

4.6

Som: som om.

5.1

slumme: slumre. - 5.2 *forsove*: sove fra. - *vee*: smerte. - 5.3 *Dumme*: døvstumme. - 5.6 *Der*: da. - *Klædt...*: nl. ved forklarelsen på bjerget, Matt. 17,1-9; senere kommentatorer identificerede det unavngivne bjerg med Tabor, et bjerg i Galilæa.

6.4

meen: skade. - 6.8 *aldrig (...)* *saa*: nok så.

7.1

løffte-rige: som aflægger mange løfter, jf. Matt. 26,31-35. - 7.5 *sigted*: have sigtet (gennem en sigte), om hård prøvelse, jf. Luk. 22,31-32. - 7.7 *Havsens fare*: havsnød, jf. Matt. 14,22-31. - 7.8 *at vare*: for at beskytte.

8.2

lange: langvarige. - 8.5 *vidne*: bevidne; forkynde. - 8.6 *saa*: sådan. - 8.8 *Lykkens Hiul*: Lykken fremstilledes siden antikken som et drejende hjul.

9.7

Bede: bede om.

10.2

soldt: solgt, jf. Matt. 26,14-16. - 10.3 *Nærværelsen*: nærheden. - 10.4 *Skalke-nik*: skurke-kneb, nl. judaskysset, jf. Matt. 26,48-49. - 10.6 *syndsens Bloode-bad*: Døden er straf for synden; Jesus var syndfri, men påtog sig menneskenes synder og døde for dem. - 10.8 *agtes*: regnes. - *qvide*: frygt; nød.

11.1

klager: klager over. - 11.2 *bejamrer*: jamrer over. - 11.3 *indtager*: opfylder. - 11.7 *formummer*: dækker; overvælder.

12.1

Trende: tre. - *minder*: minder om. - 12.3 *finder*: mærker. - 12.6 *digt*: i høj grad.

13.2

Slæt: uden videre. - 13.5 *stedse*: altid.

Om den forraadde og fangne JEsu

jf. Matt. 26,47-56.

Som en *Hiort* ...: se den indledende note til *Vinterparten*.

1.2

forhaand: nært forestående. - 1.5 *Slig*: sådan.

2.3

i Aag (...) *drager*: om at arbejde på samme mål.

2.6

Skalk': skurke. - 2.7 *betienne*: tjene, hjælpe. - 2.8 *de største Præsters*: ypperstepræsternes.

3.2

Fyre-sted: ildsted. - 3.3 *kendte*: hentede. - 3.4 *beruster*: (ud) ruster.

4.1

Ene ... Tale: bare hans ord og tale kan, jf. Johs. 18,6-9. - 4.4 *Bangheds*: ængstelses. - *Bom*: spærrende bom, fængsel.

5.1

har (...) *borte*: har taget, fjernet. - *alt*: allerede. - 5.4 *Slangen(s)*: om Satan, der bringer døden, jf. 1. Mos. 3. - *Braad*: tunge (som ansås for slangens stikkende lem). - 5.7 *Angist*: sorg; angst.

6.3

Malchi: Malkus', ypperstepræstens tjeners, jf. Johs. 18,10.- 6.7 *taallig*: tålmodigt. - *skikke*: opføre. - 6.8 *Kalk*: bæger, jf. Matt. 26,39.

7.3

Flyer: flygter. - *dem*: dem som. - 7.5 *Dend* ...: jf. Mark. 14,51-52.-7.8 *at*: for at.

8.1

Hierte: kære. - 8.2 *Lyvsens*: lysets. - 8.6 *Ørk*: ørken, øde sted. - 8.7 *Ulve*: jf. Jer. 5,6.

9.3

Talstok: stok, hvorpå man førte regnskab ved at skære mærker. - 9.4 *Som*: knyttet til *deres*. - *Lyders*: lasters. - 548*Nattegarn*: garn, der sættes op om natten som fælde. - 9.6 *bød*: tilbød.

10.2

Kyste: kyssede. - 10.3 *Skamme*: irettesæt. - 10.4 *Kryst*: knuget. - 10.6 *skuffelig*: bedragerisk.

11.2

antasted: grebet. - 11.3 *Stedse*: altid. - *henger*: hænger fast. - 11.5 *At*: nemlig at. - 11.8 *Helved-Ulv og Drage*: om Satan, jf. Johs. 10,11-13 og Johs. Åb. 12,9.

12.2

og: også. - 12.8 *erlange*: opnå.

JEsus føres bunden udi Annas og Caiphas Huus

jf. Matt. 26,57-68.

Annas: svigerfar til Kajfas; if. Johs. 18,13 var Jesus hos Annas, før han kom til Kajfas. - *Caiphas*: jød. ypperstepræst. - Som *en Hiort*...: se den indledende note til *Vinterparten*.

1.2

Snære-garn: fangegarn. - 1.3 *tvundet*: snoet. - 1.5 *Bast*: bastbånd. - 1.6 *fast*: fanget.

2.2

velvillig: (fri)villigt. - 2.4 *tutter*: støder. - *skiender*: vanærer (ved ord el. handling). - 2.6 *Allarm*: uro.

3.1

end: endnu. - 3.2 *Skalk*: skurk. - 3.3 *treng*: tvinger.

4.1

alt: allerede. - *under Lide*: forsvundet (bag bjergsiden). - 4.2 *Rætfærdighedens Sool*: om Jesus, jf. Mal. 4,2. - 4.3 *hos*: ved. - 4.4 *spotter-stool*: i mods. til domstol. - 4.5 *Lyvset*: lyset, nl. Jesus, jf. Johs. 1,1-9. - 4.7 *Klerke*: præster. - 4.8 *Dend*: som. - *Tant*: usandhed.

5.2

seer: særlig. - 5.5 *Kindhest*: ørefigen. - 5.7 *Munde-daske*: ørefigner. - 5.8 *Aske*: om det forgængelige og værdiløse, jf. f.eks. 1.Mos. 18,27.

6.1

gienge: fremgang. - 6.2 *Beviisnings*: bevisførelses. - 6.7 *graahærded*: gråhårede.

7.2

hvo: hvem. - 7.3 *opspøges*: opledes. - 7.4 *nest*: nærmest. -7.6 *slaes*: slås.

7.8

saa: sådan.

8.1

Sluttet: besluttet. - *Raad*: plan. - *Renke*: list. - 8.8 *Gu d*: genstandsled for *vanære*.

9.3

føre: lægger. - 9.6 *svigelig*: svigefuldt. - 9.8 *Huskud*: indskydelse, tanke.

10.1

og: også. - 10.3 *paa ... slide*: sønderrive ved bagtalelse. - 10.4 *Munde-Baske*: ørefigner. - 10.7 *betakte*: dækkede, jf. Luk. 22,64. - 10.8 *intet*: ikke. - *agte*: ænse.

11.1

hade: efterstræbe; hade. - 11.2 *Klaffer*: bagtaler.

549

11.3

at: *gid*. - *oplade*: åbne. - 11.5 *At*: så at; for at. - 11.6 *belee*: le ad. - 11.7 *Trods*: pyt med.

12.5

Der: da. - *viste*: vidste at. - 12.7 *Meen*: skade. - *Møde*: plage; besvær. - 12.8 *mig*: for mig.

Om St: Peders Fald

jf. Matt. 26,69-74.

St: sankt.

1.2

slig: sådan. - 1.5 *Før*: mod. - 1.8 *prikke*: plet.

2.1

giøre: skal gøre.

3.1

Helgen: hellige, fromme mennesker. - 3.2 *Adams ... Klæder*: om arvesynden, jf. Rom. 5,12-21. - 3.4 *Leerkar*: om det syndefulde og forgængelige, jf. 2.Kor. 4,7. - 3.5 *hvor*: hvordan. - 3.6 *Der*: da. - 3.7 *hans Løffter*: nl. om troskab, jf. Matt. 26,33-35.

4.2

slagen: slået, jf. Matt. 26,67. - *overspyt*: overspyttet. - 4.4 *forknyt*: underkuet. - 4.7 *med*: sammen med. - *Livets Fyrste*: Jesus, jf. Ap.Gern. 3,15. - *sette*: ofre. - 4.8 *forjette*: lovede.

5.1

ved Ilden: jf. Mark. 14,67. - 5.6 *Guds Lam*: Jesus, jf. Johs. 1,29.

5.7

negter: fornægter. - 5.8 *forfegter*: forsvarer.

6.4

dend brede Vey: nl. til fortabelsen, jf. Matt. 7,13. - 6.5 *svær*: sværger. - 6.7 *just*: netop. - 6.8 *JEsus ...*: jf. Luk. 22,61.

7.1

Klippe: Det gr. hædersnavn Peter betyder klippe, jf. Matt. 16,18. - 7.3 *glippe*: svigte. - 7.7 *rygges*: flyttes.

8.1

Ælende: elendighed. - 8.3 *Du jo*: så at du ikke. - 8.5 *og*: også. - 8.8 *dit ... ord*: forudsigelsen af fornægtelsen, jf. Matt. 26,34.

9.3

meder: sigter. - 9.4 *Torne*: evt. om bekymringer for denne verdens ting, jf. Matt. 13,22. - 9.7 *skiendelig*: skændigt. - 9.8 *langt ... slegtet*: slægtet Peter på og langt overgået ham.

10.1

Trende: tre. - 10.2 *Forsoer*: fornægtede. - *Hierte*: kære. - 10.4 *Lovens*: Moselovens; morallovens. - 10.5 *overløbe*: overgå.

11.2

Som ...: jf. Jer. 8,6. - 11.5 *saa*: sådan. - 11.7 *Af*: fra.

12.1

opretted: genrejst. - 12.6 *I hvor høyt*: hvor højt end. - 12.8 *hand*: Peter.

550

St: Peders Taare og Omvendelse

jf. Matt. 26,75.

St: sankt. - *Taare*: tårer.

1.1

VElder: væld. - 1.2 *Flyder*: flyd. - 1.3 *Lader*: lad. - 1.4 *Græde-dal*: om denne verden, jf. Sal. 84,7. - 1.6 *synde-Gield*: skyld pga. synd.

2.2

en Helved-Brand: som en, der fortjener at brænde i helvede. - 2.3 *tildreven*: drevet til. - 2.4 *forsvære*: fornægte. - *Gud og Mand*: gudmennesket, Jesus. - 2.5 *min Frelser*: jf. Luk. 22,61. - 2.7 *Vaade*: ulykke; fare. - 2.8 *Aasyvn*: blik; udseende.

3.1

hos: ved, jf. Mark. 14,67. - 3.3 *vorde*: skal blive. - 3.4 *Boodespand*: om bodstårer. - 3.5 *At*: så at. - 3.8 *reet*: virkelig.

4.1

Engang: jf. Matt. 14,28-31. - 4.3 *Nu*: nu hvor.

5.1

2 *giv ... mig*: giv at det eksempel på synd og oprejsning må blive for mig. - 5.4 *kiendelig*: tydeligt, mærkbart. - 5.5 *fortvile*: fortvivle. - 5.8 *Brøster*: fejl, mangler.

6.2

førre: før. - 6.4 *Syndsens Rulle*: fortegnelsen over synd. - 6.5 *Sole-grand*: støvkorn.

7.1

smitte: besmittelse. - 7.4 *stadig*: varig. - 7.5 *Fied*: spor. - 7.6 *Vasker-sted*: vaskeplads.

7.7

ud ... tvette: kan afvaske. - 7.8 *besprette*: bestænke.

8.2

for: over.

Om Judas som fortviffler

jf. Matt. 27,3-5.

Som en *Hiort* ...: se den indledende note til *Vinterparten*.

1.2

hvad: hvor.

2.1

Speyel: (afskrækkende) eksempel. - 2.4 *undfly*: undgå. - *Green*: gren (hvori han hængte sig). - 2.7 *At*: så at. - 2.8 *Bolte*: fangebøjler.

3.1

Der: da. - 3.3 *Angist*: sorg; angst. - 3.4 *Skalke-*: skurke-. - 3.7 *vendtes*: forandredes.

4.2

soldt: solgt. - 4.5 *Moodet paa*: lysten til. - 4.6 *et Grand*: en smule.

5.1

Agt: se. - 5.4 *igien*: tilbage. - 5.6 *Obner*: åbner.

5.8

færdig: lige ved. - *fortviile*: fortvivle.

6.2

bestood: tilstod.

7.1

hart: hårdt. - 7.4 *Pligt*: bodsgerning. - 7.7 *forskyder*: forkaster.

8.1

end: endnu. - 8.3 *Meen*: skade. - *Møye*: plage. - 8.4 *Haffdes51Judas*: hvis Judas havde. - *kyst*: kysset. - 8.5 *Poenitentses*: bods. - 8.6 *Boode-Spand*: om bodstårer. - 8.7 *Vedsket*: vædet. - *Vaade*: ulykke. - 8.8 *fanget*: faet.

9.2

agter: ænser.

9.3

Vunder: sår. - 9.5 *slet*: helt. - *Pines Krafft*: nl. til at frelse. -9.6 *dyre*: dyrebare. - 9.8 *at*: for at.

10.6

Kaste: kastede. - 10.7 *Skiød*: ramte.

11.4

u-æret: uden at blive æret. - 11.6 *Baand og Band*: om hhv. den verdslige og den kirkelige straf. - 11.7 *drevet*: begået.

12.2

End som: end hvad. - 12.3 *Mægtig*: i stand til. - 12.6 *stød*: skade. - 12.7 *rundet*: løbet.

13.3

Vee: smerte. - 13.5 *Verdskylds*: fortjenestes. - 13.6 *TvetteGrav*: rense-grav.

Om Pottemagerens Ager

jf. Matt. 27,6-10.

Som en Hiort ...: se den indledende note til *Vinterparten*.

1.3

hengte: hængte sig. - 1.4 *Som*: hvilket, - *fule*: onde. - *brød*: sønderbrød, jf. Ap.Gern. 1,18. - 1.6 *Kiste*: penge-kiste. - 1.7 *Kirke-Blokken*: kirkebøssen. - *spare*: skåne. - 1.8 *forvare*: beskytte.

2.5

Giemme: gemmested (om skatkammer).

2.7

det: henviser til næste verslinie. - *intet*: ikke.

3.4

fal: til salg. - 3.5 *At*: for at; så at. - *og*: også. - 3.8 *blant ... have*: ikke hører til Guds folk.

4.1

mig fattes: jeg mangler. - 4.2 *Sands*: forstand. - 4.3 *mod*: i forhold til. - *skattes*: regnes, vurderes. - 4.6 *Fødders*: fod (måleenhed). - 4.7 *dit Kiøb*: købet af dig. - 4.8 *forgiettes*: glemmes.

5.2

Hos: ved. - 5.3 *Leer*: om kroppen, jf. 1.Mos. 2,7. - 5.5 *hoffmode sig*: være hovmodig. - 5.6 *hand*: kroppen. - 5.7 *braske*: prale. - 5.8 *Leer og Aske*: om det forgængelige, værdiløse, jf. f.eks. Siraks Bog (et af de sak. apokryfiske skrifter i Gl.Test.) 17,32.

6.1

Udaff...: jf. 1.Mos. 2,7.

6.4

Hiulet: (pottemagerens) drejeskive. - 6.6 *underlig*: underfuldt. - 6.7 *Leerkar*: jf. Rom. 9,21-23. - *end*: endnu.

7.2

vel: godt. - 7.3 *Fædre*: forfædre. - 7.6 *Børne-Art*: børneslægt.

8.2

Fær: rejse; liv. - 8.3 *affdrage*: tage af. - 8.7 *vi maa*: for at vi må.

552

9.3

Fied: skridt. - 9.4 *stunder*: nærmer mig. - 9.5 *Vraa*: krog. - 9.7 *give*: begive. - 9.8 *at... Live*: om at komme til live.

10.1

for: pga. - 10.3 *Kand*: kan jeg. - *trine*: træde. - 10.4 *oben*: åben. - 10.8 *Sank*: saml.

Om Jesu i Pilati Domhuus

jf. Matt. 27,11-14.

1.5

For: over for.

2.3

dit ... Urenhed: besmittelsen af din krop (ved omgangen med hedninger), jf. Johs. 18,28. - 2.4 *Passer ... paa*: bryder dig dog slet ikke om.

2.7

slet: helt. - 2.8 *optænke*: udtænke.

3.1

2 *Du ...*: jf. Sal. 97,3-4. - 3.3 *Jordens ... Kryster*: som slår og klemmer Jordens fyrster, jf. Sal. 2,8-9. - 3.6 *Dend*: som. - *et grand*: en smule.

4.1

End: endnu. - 4.3 *Hand jo*: at han ikke. - 4.4 *skiel*: rimelighed. - 4.5 *Klagemaal*: anklage. - *Sag*: beskyldning. - 4.7 *brøde*: synd; overtrædelse. - 4.8 *hvorpaa .. støde*: hvad de er forargede over.

5.1

Edder: gift. - 5.3 *Orme-*: slange-.

6.1

lyder: fejl.

6.4

Gud og Mand: gudmennesket, Jesus. - 6.5 *At*: nemlig at, jf. Luk. 23,2. - *afvender*: hindrer i. - *plat*: fuldstændigt. - 6.8 *Som*: hvilket. - *befalder*: behager.

7.4

Udaf ævighed: siden urtiden, jf. Johs. 18,36-37. - 7.6 *omladt*: omtalt. - 7.7 *Rundt*: frit.

8.2

Jesus: at Jesus, jf. Luk. 23,4 og Johs. 18,31. - 8.3 *forevende*: give som påskud. - 8.4 *Last*: klage. - *paa ... bær*: beskylder ham for. - 8.6 *Sagløs*: sagesløs.

9.6

Kiendelig: tydelig. - 9.8 *opbie*: afvente.

10.2

Guds (...) *Lam*: jf. Johs. 1,29. - 10.3 *Dyvr*: dyr. - *omsperre*: omringer. - 10.4 *paabyrder*: tilføjer. - 10.5 *snert*: slag. - 10.6 *Dragers*: om djævle, jf. Johs. Åb. 12,9. - *stiert*: hale. - 10.7 *slaes*: slås.

11.1

hvad: hvorfor. - 11.2 *Kreatur*: skabning. - 11.3-4 *behage Til*: finde behag i. - 11.7 *sligt*: sådant. - 11.8 *draget*: båret.

12.4

dølge: skjule. - 12.6 *kast*: kastet.

13.1

stede: stille.- 13.2 *vel*: godt.

13.5

at: så at. - 13.7 *Ælende*: elendighed.

553

JEsus sendes til Herodes

jf. Luk. 23,5-12.

Som en Hiort ...: se den indledende note til *Vinterparten*.

1.3

oprøres: vækkes. - 1.6 *faa*: at fa. - 1.7 *At*: så at; for at. - *saa*: sådan. - 1.8 *løse*: umoralske.

2.4

Hart: hårdt. - 2.5 *naa*: opnå. - 2.6 *spinde paa*: arbejder på. - 2.7 *affmale*: fremstille. - 2.8 *paa ... tale*: tale ilde om ham.

3.4

Dum: stum der. - 3.7 *Lyvset*: lyset. - 3.8 *Klipper*: jf. Matt. 27,51.

4.4

Hanses: Johannes Døberens; Herodes havde ladet ham halshugge, jf. Matt. 14,6-11.

5.2

Haanhed: skam. - *Spee*: hån. - 5.4 *Tage ... got*: tage imod alting som godt.

6.2

fyldes op: fuldendes. - 6.3 *omhengs Klæde*: klæde til at hænge om, kappe. - 6.6 *Staader-Konge*: tilsynsførende med tiggere, om konge uden ære og magt.

6.8

brød: knuste.

7.2

vel: godt. - *foreent*: forligt. - 7.7 *Mellem-Hest*: om mellemmand.

8.1

besinder: betænker. - 8.2 *Vee*: smerte. - 8.3 *omvinder*: omvikler. - 8.4 *Palt*: pjalt, lap. - *Blee*: lagen. - 8.6 *Vanhelds*: svagheds; fejls, - *fule*: urene; onde. - *Ham*: skikkelse. - 8.7 *slet*: helt. - 8.8 *Ærens Krone*: om det evige liv, jf. 1.Pet. 5,4.

Barabbas løsgives ...

jf. Matt. 27,15-26.

Som en Hiort...: se den indledende note til *Vinterparten*.

1.1

gangen: gået, jf. Luk. 23,13-16. - 1.5 *paa stand*: straks. - 1.8 *Ihvor høyt*: hvor højt end.

2.3

medhandlet: behandlet. - 2.5 *Saa*: sådan. - 2.6 *mand anseer*: som man respekterer. - 2.7 *Og*: også. - *bøye*: fordreje; hindre.

3.2

Faar: sender. - 3.3 *Beder*: beder om. - *sig ... vare*: vil passe på. - 3.4 *befatte*: beskæftige.

3.8

for: til fordel for.

4.3

Hører: hør. - *Heden*: hedensk. - 4.4 *flux*: langt. - 4.6 *alt*: helt. - 4.7 *vel... sømme*: det udmærket kan gå an.

5.5

maa: kan. - 5.8 *hart*: hårdt.

6.1

Vil Pilatus: Pilatus vil. - 6.2 *Anledning give paa*: give som 554 påskud. - 6.4 *At*: for at; så at. - 6.6 *Overtyed aff*: bevisligt skyldig i. - *skam*: skammelig handling. - 6.7 *skiæl*: rimelighed.

7.2

Avinds: fjendskabs. *Edder*: gift. - *overflød*: oversvømmede. - 7.6 *Slæ*: slå..

8.1

estu: er du, jf. Es. 53,12. - 8.4 *stunde-Blok*: skydeskive. - 8.5-8 *Du tog ...*: Der hentydes dels til jødernes befrielse fra Ægypten og indstiftelsen af den jød. påske, jf. 2.Mos. 12, dels til den kristne påske, hvor den troende befris fra synd og død ved Jesu død, og hvor nadveren indstiftes. - 8.8 *Qvide*: nød; frygt.

9.1

tiende: erkende. - 9.2 *see (...) an*: se- 9.3 *løs*: fri. - 9.6 *Guds (...) Lam*: Jesus, jf. Johs. 1,29. - 9.7 *viste*: vidste.

10.2

Raad: plan. - 10.7 *intet*: ikke. - *erklære*: retfærdiggøre; udtale.

11.4

Brøst: fejl; skyld. - 11.5 *fuul*: ond. - 11.6 *Morder-Lem*: usle morder.

12.6

vel bestaa: klare mig godt. - 12.7 *Brøde*: synd.

JEsus hudstryges, bespottes og Torne-krones

jf. Matt. 27,27-30.

hudstryges: piskes.

1.3

Avind: fjendskab. - 1.5 *kiendt*: dømt. - 1.6 *tient*: fortjent.

1.7

saa: sådan.

2.2

strekker: fordrejer. - 2.3 *vrier*: vrider. - 2.4 *paa ... sæt*: gjort uklar. - 2.5 *vel*: godt. - 2.7 *Møye*: plage. - 2.8 *maa*: kan.

3.2

Ville: behag. - 3.3 *bandsat*: onde. - 3.6 *Steder ... til*: giver derfor tilladelse til at. - 3.7 *hudeflettes*: piskes.

4.1

Riis: knippe af kviste, brugt som strafferedskab. - 4.3 *slaes*: slås.

5.3

overhenger: dækker. - 5.4 *Palt*: pjalt, lap. - 5.5 *At*: så at; for at.

6.1

haanhed: skam. - 6.3 *Som*: knyttet til *Krone*. - *udfletter*: fletter færdig. - 6.4 *Jordens Band*: forbandelsen af jorden (hvorefter den skal bære torn og tidsel), jf. 1.Mos. 3,17-18. - 6.6 *Ymped*: skudt. - *Slangen(s)*: om Satan, jf. 1.Mos. 3,1-7. - *Brodd*: tunge (som ansås for slangens stikkende lem). - 6.8 *dyre*: dyrebare. - *udrykker*: presser ud.

7.1

Spiir: scepter. - *og*: også. - 7.2 *Rør*: sivstængel. - 7.6 *Blodespring*: væld af blod. - 7.7 *Meen*: skade. - *Qvale*: kval.

8.1

tage: tage imod. - 8.3 *Skalk*: skurk, - *fordrage*: finde sig i at. - 8.6 *Dæmmes*: dæmmes op, standses. - 8.8 *stille*: standse.

555

9.1

finder: føler, mærker. - 9.3 *minder*: minder om at. - 9.5 *fuul*: ond. - 9.7 *slidt*: sønderrevet. - *slagen*: slået. - 9.8 *snert*: slag. - *antagen*: grebet.

10.3

udsette: anbringe. - 10.4 *Hos*: ved. - 10.8 *Did*: dér. - *drybe*: drypper.

11.1

stinger: stikker. - 11.2 *Lystgaard*: lysthave; lysters have. - *randt*: spirede. - 11.4 *Pine-Klaser*: om tornekrone, der skyldes synden; Johs. Åb. 14,18-20 sammenlignes synden med drueklaser.

12.3

bedugge: dække som dug.

12.8

stumped: så at den blev stump, sløv. - *der*: da.

13.1

Velde: magt. - 13.3 *nedfelde*: fælde, hugge ned. - 13.7 *Slår*: slår. - *foruden Maade*: umådeholdent. - 13.8 *Rejfs*: afstraf. *Klik*: (skam)plet. - 14.2 *kast*: kastet. - 14.8 *skikke*: gøre.

See, hvilket Menneske

jf. Johs. 19,5-13.

Som en Hiort ...: se den indledende note til *Vinterparten*.

1.1

hinked': vaklede. - 1.3 *Synes*: ses; forekommer. - 1.5 *ledde*: førte. - 1.6 *Blode-barked*: bloddækket. - 1.7 *fare*: behandlet. - 1.8 *At*: for at.

2.1

Seer: se. - 2.4 *Verk*: pine. - *Vee*: smerte. - 2.7 *hudelep*: (hel) hudlap. - 2.8 *Hvo*: hvem. - *slig*: sådan et.

3.3

ham beklæder: som dækker ham. - 3.7 *Siger*: sig.

4.2

end som: end. - 4.4 *Vidunders Mand*: forunderlig mand, jf. Sal. 71,7, som bibeloversættelsen af 1647 kommenterer: »ligesom ... forskut af Gud«. - 4.5 *Seer (...)* *an*: se. - 4.6 *Meen*: skade. - 4.8 *krammer*: knuger.

5.1

bryde: piner. - 5.3 *flyde*: strømmer (af tårer). - 5.6 *saar*: såret. - 5.8 *ynker*: ynke, hav medlidenhed med. - *stymper*: stakkel.

6.2

Hierte-Klap: hjertebanken. - 6.4 *nap*: med nød og næppe. - 6.5 *holde*: beholde. - 6.6 *stand*: tilstand. - 6.7 *fare*: drage.

7.2

ræt: virkelig. - 7.3 *fanger an*: begynder. - 7.4 *Skyder ... til*: påberåber sig.

7.8

til... lange: turde søge (at få) kronen.

8.1

Agt: se. - 8.2 *nogen tiid*: nogensinde. - 8.3 *Møye*: plage. - 8.8 *Der*: da. - *Klemme*: plage.

9.3

Druer: om menneskenes synd, der skal knuses af Gud, jf. Johs. Åb. 14,18-20. - 9.4 *forgifftig*: giftige. - *Edder*: gift. - 9.8 *Perse-Karret*: om Guds vrede, hvori synden knuses, jf. Es. 63,1-6.

10.4

Guds (...) *Lam*: jf. Johs. 1,29. - 10.5 *stød*: slag.

11.2

Spektakel: (ynkeligt) syn. - *her*: nl. på Jorden, mods. *der*: i himlen.

Jesus dømmes til at Korsfestes

jf. Matt. 27,22-25.

1.1

Spiir: scepter, jf. Sal. 45,7.- *alt*: helt. - 1.4 *Last*: skade;skam. - 1.5 *ført i*: iført. - 1.7 *klæder*: sidder på.

2.1

lige: det samme. - *gielder*: er værd. - 2.2 *optegne d*: værdsat. - 2.3 *helder*: går skævt. - 2.6 *klem*: kraft. - 2.7 *for ... indrømmes*: overlades til dem.

3.2

hvaldte: hvælvede. - 3.3 *slig*: sådan. - 3.4 *Rætviis*: retfærdig. - 3.6 *Gaar... paa*: arbejder man på. - *hans ... forliis*: tabet af hans liv.

4.1

gangen: faldet. - 4.3 *Helved-Slangen*: Satan, jf. 1.Mos. 3. - 4.5 *svare*: hårde. - 4.7 *digt*: stærkt.

5.2

Tvetter ud: renser. - 5.3 *forevender*: hævder. - 5.4 *grand*: ren. - 5.6 *Toes*: vaskes. - 5.7 *maa ... være*: kan være (nok så) rensede. - 5.8 *Smitten*: genstandsled for bære.

6.1

sig frygter: frygter.- 6.5 *og*: også.

6.8

vel: godt.

7.4

forgav: forgiftede. - 7.5 *Aarsag*: årsag til.

8.1

dølge: skjule. - 8.2 *foruden*: uden. - 8.3 *med*: med til. - 8.7 *Vunder*: sår. - 8.8 *alt*: stadig.

9.1

Intet: ikke. - 9.3 *nedvelte*: kaste ned. - *Aske*: tegn på anger, jf. f.eks. Job 42,6. - 9.5 *At*: om at. - 9.6 *regne til*: tilregne. -9.7 *afskrive*: anføre som betalt.

10.1

Brøde: synd. - 10.2 *Gav*: hengav.

10.3

selffvillig: frivilligt. - 10.4 *estu*: er du. - *from*: god. - 10.7 *Baade*: fordel.

Jesus ledes ud fra Domhuset ...

jf. Matt. 27,31-32.

Som en *Hiort* ...: se den indledende note til *Vinterparten*.

1.1

KOmmer: kom. - 1.2 *Rettersted*: henrettelsesplads. - 1.3 *Hvo*: hvem. - *paatage*: tage på sig. - 1.4 *følger*: følg. - 1.6 *Øser*: øs.

557

2.3

Agter: ænsler. - *intet*: ikke. - 2.5 *ham (...)* *paa*: på ham. - 2.6 *At*: så at.

2.7

fuldtrykkes: trykkes hårdt.

3.4

Der: da. - 3.8 *hendrage*: bære afsted.

4.1

Qvinderne: jf. Luk. 23,27-31. - 4.2 *Vrier*: vrider. - *veener*: jamrer. - 4.4 *Overdugges*: vædes. - 4.5 *Vee*: smerte. - 4.7 *Qvale*: kval.

5.1

Græder: græd. - 5.2 *kart*: meget. - 5.3 *forvinder*: kommer over. - 5.5 *Seer i*: se.

6.3

saa: sådan. - 6.4 *Ham*: dragt; ydre. - 6.7 *Tage (...)* *ind*: indtage, erobre. - 6.8 *Lader... aff*: hold derfor op med.

7.1

har (...) *inde*: har, ejer. - 7.3 *finde*: mærke. - 7.4 *Vraa*: krog. - 7.7 *skatte*: regne.

8.3

runde: randt. - 8.7 *oprykte*: rev op. - 8.8 *betrykte*: trykkede.

9.3

Møye: plage; besvær.

10.4

dig ... fra: falde fra dig. - 10.8 *Armod*: fattigdom.

jf. Matt. 27,33-56.

for: før. - *Froeprædiken*: morgengudstjeneste. - *endeel*: Efter *Danmarks og Norgis Kirke-Ritual*, 1685, forklaredes en del af lidelseshistorien langfredag ved aftensangen. - *Anledning*: vejledning. - *Som en Hiort ...*: se den indledende note til *Vinterparten*.

1.1

BRyder: bryd. - 1.6 *Og*: og som. - *skiær*: skærer.

2.2

Bold: kugle. - 2.3 *Bliver*: bliv. - *Ælende*: elendighed. - 2.4 *Vold*: overlast. - 2.5 *Gud og Mand*: gudmennesket, Jesus. - 2.7 *Gud i Kiødet*: gud, der er blevet menneske, jf. Johs. 1,14.

3.5

sriblet: stribet.

4.1

Vaande: nød. - 4.2 *vrier*: vrider. - 4.3 *Agt*: se. - *stakket*: forpustet.

5.3

Guds ... Perse: om Guds tilintetgørelse af synderne, jf. Johs. Åb. 14,18-20. - 5.5 *Slangen*: om Satan, jf. 1. Mos. 3,15, der traditionelt tolkes som en profeti om Jesu kamp mod Satan.

5.7

Som: knyttet til *Gifften*. - 5.8 *Omflot*: urenhed. - *skiendte*: vanærede; ødelagde.

6.5

hvedser: hvæsser. - 6.6 *hvo*: hvem (der).

7.1

2 *skienker Med*: giver at drikke. - 7.3 *krænker*: svækker; plager. - 7.5 *Edike*: jf. Luk. 23,36. - *Myrrhe*: stærkt krydderi, jf. Mark. 15,23. - 7.7 *Rettersted*: henrettelsesplads.

8.2

Tutter: puffer. - *meen*: skade.

558

9.1

Merk: læg mærke til. - *sprenger*: overanstrenger.

9.4

Nagle-skaar: naglehuller. - 9.7 *Angest*: sorg; angst. - 9.8 *dummes*: formørkes, svækkes.

10.2

Raad: udvej. - 10.3 *Vaade*: ulykke. - 10.4 *for*: i stedet for. - 10.8 *kramme*: knuge.

11.1

Staar: stå. - *agter*: se. - 11.3 *Merker*: fornem. - 11.5 *slig*: sådan. - 11.8 *Lage*: skarpe, ætsende lage.

12.3

opstegte: gennemstegte. - 12.4 *Guds (...) Lam*: jf. Johs. 1,29. - 12.6 *opbar*: bar op.

13.1

falder ... sukke: kommer han til at sukke. - 13.2 *at*: for at, jf. Luk. 23,34. - 13.3 *slet*: helt. - 13.8 *kiøre*: driver.

14.3

Avind: fjendskab. - *digt*: stærkt. - 14.4 *hærded*: forhærdet. - 14.5 *sprekke*: nl. af vrede. - 14.6 *Led fra Led*: fra led til led.

15.5

Opskrift: påskrift, indskrift. - 15.7 *Korsfæste*: korsfæstede.

16.1

og: også. - *Møye*: plage. - 16.2 *Bad*: ødelæggelse; bad. - 16.4 *Hvor*: hvordan. - 16.5 *kildre sig*: glæder sig over.

16.7

Lo d: lodkastning. - *Ligning*: fordeling.

17.1

arm: fattig. - 17.3 *Middel*: penge.

18.2

trodselig: trodsigt. - 18.4 *gjør Miner udaff*: vrænger ad. - 18.5 *spæ*: spe, hån.

19.1

Røveren: jf. Luk. 23,39-43. - 19.2 *stadig*: urokkelig. - 19.3 *tegner*: skriver. - 19.4 *Roe*: glæde; ro.

20.3

did: derhen. - 20.4 *Som*: hvor. - 20.6 *dig ... paa*: som blev dig til del. - 20.8 *vee*: elendigt, lidende.

21.2

Sverdet: om sorg, jf. Luk. 2,35. - 21.3 *pige*: pigge. - 21.6 *Palt*: pjalt, lap. - 21.8 *dryber*: drypper.

22.1

En Discipels: jf. Johs. 19,26-27. - *Forsvar*: beskyttelse. - *tager*: modtager. - 22.6 *roer*: beroliger. - 22.7 *saa*: sådan.

23.1

haanes: skammer sig. - 23.2 *mørk*: mørke. - 23.3 *skrekker*: skræmmer. - 23.4 *Ørk*: kiste. - 23.5 *ynksom*: søgende medynk. - 23.6 *Eli*: hebr.: min Gud, jf. Sal. 22,2. - 23.7 *Hin*: hvorfor.

24.1

Legems Sool: om øjet, jf. Matt. 6,22. - 24.2 *Blues*: skam dig. - 24.6 *For*: for at.

25.3

End som: end. - 25.5 *Vidne*: vidnesbyrd, jf. Johs. 19,28-30. - *bær*: fremfører. - 25.7 *Adam*: Ved Adams synd opstod arvesynden og dermed alles dødelighed, jf. Rom. 5,12-21. - *imaale*: tilmåle; hælde op. - 25.8 *Gjør...* *ræt*: drikker jeg ud.

26.1

Reet: lige. - 26.5 *Fader*: jf. Luk. 23,46. - *hulde*: nådige. - 26.6 *befaler*: overgiver. - 26.8 *fornøjde*: tilfredsstillede; Jesus forsoner Gud og mennesker ved sin død.

27.3

Døer: dø. - 27.4 *driver*: driv bort.

27.7

Eblet: jf. 1.Mos. 3,6.- 27.8 *qvide*: nød; frygt.

559

28.3

I: over. - 28.4 *støv*: de jordiske rester. - 28.6 *der*: da. - *hand*: døden. - *brød*: knuste. - 28.8 *opbriste*: bryde frem.

SOM dend Gyldne Sool frembryder

Paa ... Dag: Denne tidsbestemmelse er indsat fra SS IV, s. 499, hvor den indleder teksterne til påskedag; herunder hører denne salme. - *Tolv-Prædiken*: gudstjeneste kl. 12 *middag*.-*forhandles*: behandles.- *Nu vel an ...*: salme af Johann Rist, oversat til da. af Hans Pedersen 1663; melodien (DDK nr. 317) er komponeret af Johann Schop 1642 og aftrykt s. 286.

1.4

fly: flygte. - 1.5 *Saa*: sådan. - 1.8 *Imod*: nær ved, henimod, jf. Matt. 28,1.

2.8

tilbørlig: passende. - *Lov*: lovprisning. - *udqvæde*: udsynge.

3.1

finde: føle. - 3.5 *hvor*: hvordan. - 3.6 *Vraa*: krog; skjul.

4.1

Boye: lænke. - 4.2 *Armod*: fattigdom. - 4.3 *Koye*: leje. - 4.5 *fortrængt*: underkuet; fordrevet. - 4.6 *slet*: helt. - 4.7 *Huus*: bolig.

5.3

Møde: møje, besvær; plage. - 5.4 *alt*: altsammen; allerede. - 5.6 *aff*: fra. - 5.7 *oprette*: hæve. - 5.8 *forlette*: mildne.

6.5

begrov: begravede. - 6.7 *At*: nemlig at. - 6.8 *seyer-Palmer*: jf. Johs.Åb. 7,9.

7.3

indspender: omspænder. - 7.6 *Christendommens*: kristne. - 7.8 *Og opstandelse*: sidestillet med *din Død*; tanken, der er hentet fra Rom. 6,3-11, er, at det syndige menneske dør ved dåben, for at et nyt kan opstå, og på denne måde gentages Kristi historie i den kristnes liv.

8.7

opstande: opstå.

9.3

At: så at. - *made*: styre. - 9.7 *rykte*: rykkede, trak. - 9.8 *Der*: da.

10.4

dit Bord: nl. nadverbordet. - 10.5 *Vee*: smerte. - 10.7 *har inde*: har, ejer.